

ANT AKMENOS KRANTŲ

Mūsų krašto kaimai. Akmenalės

(Pabaiga. Pradžia Nr. 35)

Po Antrojo pasaulinio karo šalia esančiuose Grūšlaukės ir Vaineikių miškuose veikė Žemaičių apygardos partizanų Kardo rinktinės štabas. Todėl kaime dažnai lankydavosi NKVD-MGB vidaus kariuomenės kariai ir Darbėnų valsčiaus sribai, rengdavę išpuolius prieš partizanus. Į jų surengtą pasalą pamiškėje 1947 m. rugpjūčio 6 d. pateko ir žuvo Kardo rinktinės štabo sekretorius Kazys Žekelis, o 1950 m. vasario 21 d. – štabą saugojusio Vizbutio būrio partizanas Adomas Alminas-Kūma.

Kardo rinktinės partizanų tapo Akmenalėse gimęs Juozas Galdikas (1917–1948). Prieš karą jis priklausė Lietuvos šaulių sąjungos Kretingos rinktinei, o tapęs partizanų buvo paskirtas štabo nariu. Žuvo 1948 m. kovo 23 d. apsuptas MGB (Valstybės saugumo ministerijos) kareivių ir Darbėnų valsčiaus sribų Kumpikų kaime, brolio Vladislavo Galdiko namuose įrengtoje slėptuvėje.

Neišvengė kaimas pokariu vykusiu trėmimu. 1949 m. kovo 26 d. į Sibirą buvo išvežti Jonas Petrauskas su žmona Magde, vaikais Jonu ir Magde bei Anastazija Starnickienė su vaikais Juozu, Jonu ir Gene, o balandžio 20 d. – Stasė Veršilaitė.

Šiandien Akmenalių kaime yra 15-ka vienkiaminių sodybų, kuriose 2011 m. gyveno 57 žemdirbiai. Daugiau kaip pusė šių sodybų (8) stovi tarp Vaineikių–Grūšlaukės kelio ir Akmenos upės, o likusios išsibarsčiusios kairiajame Akmenos krante ir pamiškėje. Į vakarus nuo kelio plyti ariami laukai, o aukščiausioje vietoje stūkso senosios kaimo kapinės, vadinamos Maro kapeliais.

Kapinės veikė XVI–XVIII amžiais. Pradėjus mirusiuosius laidoti Darbėnų parapijos kapinėse, Maro kapeliuose retsykliais be kunigo

iki XX a. 2 dešimtmečio laidojo nekrakštytais mirusius kūdikius, užkrečiamųjų ligų epidemijų aukas. Mirusiams atminti stovėjo keli ažuoliniai monumentalūs kryžiai, statyti 1814 m., 1885 m., 1915 m. ir 1920 metais. Šalia jų 1937 m., 1943 m. ir 1995 m. pastatytos trys koplytėlės su šventųjų skulptūromis. Seniausios dvi koplytėlės, kurias pastatė Juozas Galdikas, mūsų laikais buvo registruotos vietinės reikšmės dailės paminklų sąraše, o 2008 m. Darbėnų seniūnijos rūpesčiu atnaujintos.

Pasakojama, kad kapinėse vaidendavosi: vaikščiodavo ugnelės, pasirodydavo šmėklos. Šv. Morkaus, Kryžiaus dienomis ir Šeštinių vakare gyventojai rinkdavosi prie koplytėlių pašimelsti už mirusiuosius, giedodavo Visų šventųjų litaniją. Nuo 1997 m. kapinės registruotos valstybės saugomų regioninio reikšmingumo lygmens Lietuvos Respublikos kultūros vertybių registre kaip memorialinį ir dailės vertingųjų savybių pobūdį turintis kultūros paveldo objektas.

Julius KANARSKAS
Istorikas, Kretingos muziejus

Senosios kaimo kapinės – Maro kapeliai. Jolantos Klietkutės nuotr., 2013 m. Šlt: Kretingos krašto enciklopedija. <https://www.kretvb.lt/enciklopedija>.

Senujų kapinių koplytėlės. Jolantos Paunksnienės nuotr., 2014 m. Šlt: Kultūros vertybių registras. <https://kvr.kpd.lt>.

Šventųjų skulptūrinė grupė kaimo kapinėse (iš dešinės į kairę): Švč. Marija Sopolingoji (meistras Juozapas Paulauskas, 1943 m.), Kristus, Švč. Marija su kūdikiu, šv. Barbora. Stepono Kaštauno nuotr., 1966 m. Kretingos muziejaus ikonografijos rinkinys (KM IF 6147).